

Bomen en toegepast Hout in de Bijbel

Tjerk Miedema

Bomen en toegepast Hout in de Bijbel

“Toen God de mens geschapen had, heeft Hij hem langs de bomen van het paradijs geleid en tot hem gezegd: Zie Mijn werken, hoe mooi en te prijzen zij zijn. Alles wat Ik geschapen heb, heb Ik terwille van u geschapen. Let erop, dat gij Mijn wereld niet bederft en vernielt, want wat gij vernielt, herstelt niemand na u.”

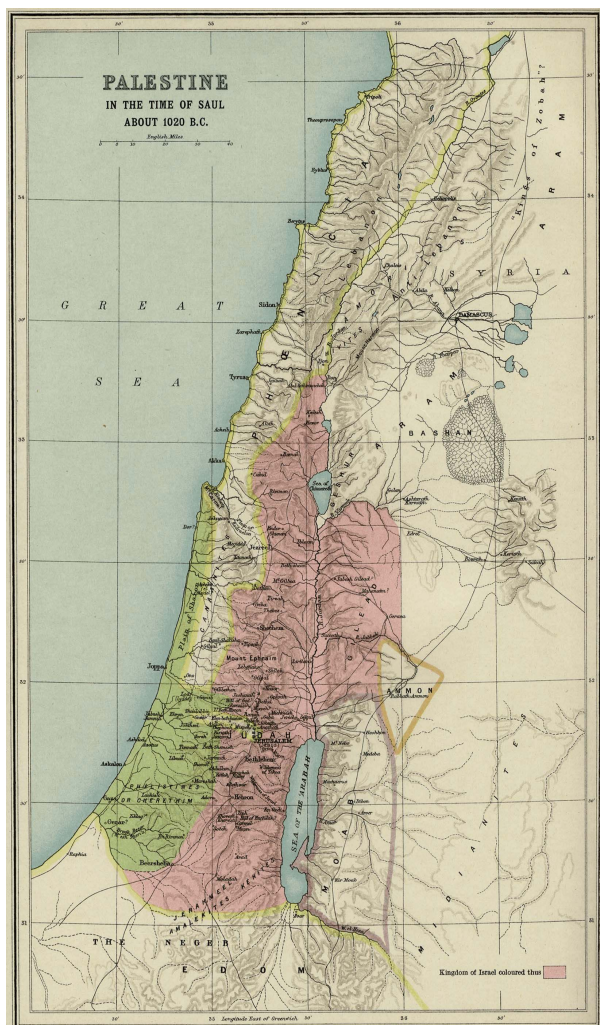
Koheleth Rabba

Inleiding

Algemeen is bekend dat door de eeuwen heen de Bijbel in de godsdienst een fundamentele rol heeft gespeeld. Dat de Bijbel een bron is vol interessante verwijzingen naar bomen en houtsoorten is doorgaans niet zo bekend of men gaat eraan voorbij. Er wordt naar zo'n 110 planten verwezen en honderden keren worden bomen en hout aangehaald. Alleen al naar de Libanonceder wordt in het Oude Testament 70 keer verwezen. Bomen worden vaak symbolisch gebruikt, bijvoorbeeld om kracht en vruchtbaarheid aan te geven. Naar hout wordt vaak verwezen bij de toepassing ervan, in het dagelijks gebruik, bij het bouwen van het altaar en bij de scheepsbouw.

Deze publicatie beoogt een schets te geven over de bossen, de belangrijkste bomen en het houtgebruik in bijbelse tijden en wil tevens een antwoord geven op vragen als: “*waarom* koos Abraham nu juist de tamarisk en geen andere boom om in Berséba te planten”, “*wat* is het symbool van de vrede en *welk* die van de vruchtbaarheid”, “is niet bij de bouw van Gods tempel reeds *de ontbossing*

begonnen”, “*wat* is nu sittimhout, gopherhout en wat is de sprinkhanenboom”, “was er ooit een koning der bomen en zo ja, *wie was dat* dan wel”, “*wat* heeft Johannes de Doper met de Johannesbroodboom van doen”. De aard van deze vragen geeft al aan dat er zich al heel wat heeft afgespeeld.

Palestina ongeveer 1.020 v. Chr. in de tijd van Saul.

Voordat de Bijbel tot stand kon komen en opgetekend kon worden zijn er honderden jaren van overlevering geweest. Gedurende die lange periode hebben de mensen van die tijd in hun dagelijkse leven ruimschoots ervaring op kunnen doen met de bomen en met het hout ervan. Niet verwonderlijk dus dat bomen en hout op vele plaatsen in de Bijbel worden aangehaald. Ernstige twijfels bestaan er echter of de benamingen in alle gevallen wel correct zijn. Het is niet onwaarschijnlijk dat gedurende het proces van de mondelinge overlevering fouten zijn ontstaan, hoewel hierbij vrij strikte procedures zouden zijn gevolgd. Bovendien zijn er nog de vele bijbelvertalingen geweest waarbij het erg waarschijnlijk is dat vertaalfouten zijn gemaakt. Ook bestonden in die tijd nog geen wetenschappelijke plantennamen wat een precieze aanduiding van planten moet hebben bemoeilijkt, waardoor verwarring moet zijn ontstaan en er van determineren nauwelijks sprake kon zijn. Tot slot blijkt ook het Hebreeuws aanleiding geweest te zijn voor fouten.

In de loop der jaren hebben tientallen mensen onderzoek verricht over de planten in de Bijbel verricht wat weer heeft geresulteerd in tientallen publicaties met eigen standpunten en ideeën. In 1773 kreeg o.a. Lin-

Bomen en toegepast Hout in de Bijbel

naeus opdracht van het Koninklijk Zweeds Bijbel Comité om de toenmalige Zweedse versie van de Bijbel te toetsen op botanische nomenclatuur.

De mens in de bijbelse tijd

Wil men enig begrip krijgen van bossen, bomen en hout in bijbelse tijden dan is het belangrijk iets te weten over de leefwijze van de mensen in die tijd, hoe de kaart van die tijd eruit zag met bergen, bouwland en woestijnen, hoe het klimaat en de neerslag waren in die tijd en hoe het landschap eruit zag of met andere woorden, hoe was de leefomgeving van de mensen.

De kaart van het beloofde land

Israël, zoals dat in de Bijbel wordt beschreven, lag ter weerszijden van de Jordaan. Het grensde aan de twee grote mogendheden van die tijd: in het noorden aan Assirië en in het zuiden aan Egypte. Net zoals in de huidige tijd vormde het land een corridor tussen noord en zuid, een kruispunt van grote wegen van en naar Azië en Afrika.

Israël vertoont grote verschillen wat betreft klimaat en milieu. Dat komt op de eerste plaats door de grote hoogteverschillen. In het noorden ligt de berg Hermon, die 2.800 m hoog is, terwijl het Dode-Zeegebied in het zuiden 396 m beneden de zeespiegel ligt. Deze opvallende onderscheiden zijn van beslissende invloed geweest en de loop der geschiedenis werd er voor een groot deel door bepaald.

Kenmerkend zijn de bergruggen die van noord naar zuid lopen en het land daardoor in vier langgerekte stroken verdelen: de kustvlakte, de westelijke bergrug, de Jordaanvallei en het oostelijke bergland. Elke strook is door haar bodemgesteldheid, klimaat en flora duidelijk van de andere te onderscheiden. Daar is de afgelopen miljoen jaar nauwelijks verandering in gekomen. De bijbelse tijd gaf hetzelfde beeld als vandaag te zien.

Bouwland en woestijn

In Israël komen een groot aantal verschillende plantengemeenschappen voor. Ze verschillen zelfs in gebieden met eenzelfde klimaat, wat vooral komt door de grote verscheidenheid in grondsoorten. Er zijn een negental verschillende bodemsoorten: Terra rossa, rendzina, zandgrond, alluviale grondsoorten, grijze steppegrond, löss, hamma-da, reg, moerassen en zoutmeren, allen met hun eigen kenmerken. In de woestijn en op het Sinai-schiereiland komen acacia's in grote hoeveelheden voor, voornamelijk twee soorten.

Acacia in de Sinai woestijn

Klimaat en neerslag

Door de verschillende grondsoorten en de daarbij horende landschappen ontstaan er ook grote klimaatverschillen, welke variëren van gematigde zones met redelijk wat neerslag in het noorden tot de erg droge, subtropische gebieden in het zuiden. Deze uiteenlopende klimaatverschillen hebben natuurlijk grote invloed gehad op het leven van de mens en op de maatschappij. In de Bijbel vormen regen en droogte, hitte en koude dan ook vaste onderwerpen die regelmatig worden aangehaald. Honger en hongersnood worden vele malen genoemd. Klaarblijkelijk waren dit de grootste rampen die men te vrezen had. Neerslag vormt het meest wezenlijke element van het klimaat aldaar. Ook in bijbelse tijden hing het naakte bestaan van de mens af van een geslaagde oogst en betekende regen vaak een verschil van leven en dood.

Het landschap met planten en bossen

In Israël komen zo'n 2.600 plantensoorten voor. Als men de grootte van het land in acht neemt en bedenkt dat ruwweg de helft uit woestijn bestaat, is dat toch wel een groot aantal. Plantkundigen onderscheiden nu vier typen plantengroei: het Mediterrane, het Irano-Toeraanse (oosterse steppen), het Sahara-Arabisch (minder hete streken) en het Soedanese (tropisch) type. Zoals eerder gezegd zijn de uitgesproken landschapstypen sinds het bijbelse tijdperk nauwelijks veranderd. Er komen bossen voor, gebieden met allerlei soorten struikgewas, moerassen, woestijnen en zoutsteppen.

Bomen en toegepast Hout in de Bijbel

Wel kwamen bomen en bossen vroeger meer voor dan nu. Dat blijkt wel uit het feit dat op sommige plaatsen waar geen boom meer voorkomt, er wel steden naar zijn genoemd. Er zijn er klaarblijkelijk heel wat gesneuveld.

Taboreik bij de stadsmuur van de oude stad Dan

Israël en Libanon waren ooit de voornaamste leveranciers van timmerhout voor hun buurlanden die weinig of geen bomen hadden. Oude documenten geven verslag van houtexport uit Kanaän. Sindsdien is het land op grote schaal ontbost en slechts een paar wouden uit de bijbelse tijd bestaan nu nog.

Het eikenbos is de meest voorkomende soort beplanting, meestal de *Quercus calliprinos*. Bossen met Taboreiken treft men vooral aan in Sjaron, Beneden-Galilea, de Choela-vlakte en de vallei van Dan.

Bossen met Aleppo-dennen komen voor op de zachte, grauwwitte kalkbodems. In deze bossen komt ook de heester vormige eik veelvuldig voor. Op de heuvels aan de voet van de Westelijke bergrug, op de zandsteenheuvels en zandduinen in Sjaron en op enkele oostelijke berghellingen bevinden zich de bossen met johannesbroodbomen en mastiekbomen. Deze bossen komen niet voor op plaatsen hoger dan 300 m.

Bomen in de godsdienst

Van alle oude boeken over godsdienst en geschiedenis spreekt de Bijbel het meest over de natuur. De voornaamste aandacht gaat uit naar gewassen die een rol in de landbouw of bij het godsdienstige ceremonieel spelen, maar ook in dichterlijke gedeelten of spreuken komen de nodige planten voor.

De Hebreëen hebben in de oudheid veel planten betrokken in hun erediensten. Het woord van God staat vol met rituelen, feesten en voorschriften die betrekking hebben op hun voorkomen of gebruik. Bossen en bomen werden gebruikt als plaatsen voor het houden van erediensten, als bijvoorbeeld in *2 Koningen 16:4, 17:10*. Oude woudreuzen werden aanbeden en vergoddelijkt. Ze dienden als zinnebeeld van goddelijke macht. Later dienden bomen als plaatsen waar men vooraanstaande lieden begroef.

Profeten oefenden hun functie uit in de schaduw van een boom (*Richteren 6:11* en *Koningen 13:14*) en koningen werden er gezalfd.

De banden met het plantenrijk vonden hun duidelijkste uitdrukking op de tijdstippen waarop de feesten werden gevierd. Die feesten stonden geheel in het teken van het agrarisch gebeuren. Pasen, bijvoorbeeld valt in de lente, als de gerst begint te rijpen. Pinksteren was het oogstfeest in het begin van de zomer. Bij deze gelegenheid werd ook de eerste oogst van vruchten van het land aan de Here aangeboden. Het Loofhuttenfeest, het oogstfeest, viel in de herfst als het fruit werd geoogst. Hierbij moest men vier soorten takken verzamelen, die dienden als teken van dankbaarheid. "En op den eersten dag zult gij u nemen takken van schoon geboomte, palmtakken en meien van dichte bomen met beekwilgen, en zult voor het aangezicht des HEEREN uws Gods zeven dagen vrolijk zijn" (*Leviticus 23:40*). Zo was het ook verboden de eerste drie jaar nadat men een vruchtboom had geplant, het fruit ervan te eten.

Boom des levens

"En de boom des levens in het midden van de hof, en de boom der kennis des goeds en des kwaads."

(Genesis 2:9)

"Zij is een boom des levens dengenen, die ze aangrijpen, en elkeen, die ze vasthoudt, wordt gelukkig"

(Spreuken 3:18)

In de bijbelse tijd was de boom reeds een onderwerp van verbazing hetgeen waarschijnlijk verering en verafgoding tengevolge had. Het grootste mysterie bleef echter het geheim van de kracht van een boom ten opzichte van die van de mens. De mens vergaat en hoe is het mogelijk dat de boom honderden en zelfs duizenden jaren kan overleven. Hoe kon de boom 'weten' dat het seizoen met droogte in aantocht was en zijn bladeren moest laten vallen? En hoe komt het dat een boom zich haast om een nieuwe generatie

Bomen en toegepast Hout in de Bijbel

scheuten te laten groeien, daarbij anticiperend op een seizoen rijk aan voedsel. Naar mate de mens meer verwierf is de mens zich over de boom blijven verbazen.

"Want voor een boom, als hij afgehouden wordt, is er verwachting, dat hij zich nog zal veranderen, en zijn scheut niet zal ophouden. Indien zijn wortel in de aarde veroudert, en zijn stam in het stof versterft: Hij zal van de reuk der wateren weder uitspruiten, en zal een tak maken, gelijk een plant.

Maar een man sterft als hij verzwakt is, en de mens geeft de geest; waar is hij dan?"

(Job 14:7-10)

Onder de tamarisk

Oude prent van tamariskbomen als schaduwbomen in een wadi op de rand van de Sinai.

Abraham plantte ooit in Berséba een prachtige boom, een tamarisk. Wat is nu eigenlijk de tamarisk die hij daar plantte en waarom koos hij nu juist deze uit alle andere bomen? Eén bepaalde boom onderscheidt zich op meerdere plaatsen in de omgeving van Berséba. Al van verre tekent zijn dikke kroon zich als een grijsgroen kussen af. Zijn dichte schaduw trekt voorbijgangers, herders en hun kudde aan. Iedereen, die in de ochtendschaduw van de boom zit voelt de prettige koelte. Wanneer de passant naar de takken kijkt zal hij met verbazing blinkende waterdruppeltjes op dunne zijtakken ontdekken. Deze druppels, die vooral na een vochtige nacht veel voorkomen verdampen in de loop van de ochtend. Een lik aan de takken onthult al spoedig het geheim: door de boom worden kleine zoutkristallen op de bladeren afgezet. Tijdens de nacht wanneer de luchtvochtigheid toeneemt in de koele lucht, trekken de hygroscopische (vocht aantrekkende) zoutkristallen de waterdamp aan en condenseren in druppeltjes. In de morgen, wanneer de zon de lucht opwarmt, begint het water weer te verdampen en koelt daarmee de bladeren van de tamarisk. Abraham

koos dus niet zomaar een boom toen hij voor een lang verblijf in Berséba aankwam. Hij koos de boom waarvan de schaduw koeler was dan die van andere. Bovendien kan de tamarisk beter tegen de hitte en de droogte doordat zijn wortels diep in de aarde tot op het grondwater doordringen. Het is dan ook niet verwonderlijk dat deze boom tot op heden in de omgeving van Berséba voorkomt.

Er is geen grote fantasie voor nodig om te veronderstellen dat Abraham meerdere bomen dan die ene heeft geplant. Een tak van de tamarisk welke in vochtige grond wordt geplant, en vooral wanneer dat zand of löss is, zal vrij snel wortels en takken krijgen. Wanneer er voldoende water is in het begin van het seizoen is zullen de wortels de vochtige aardlagen opzoeken en zal de boom vervolgens bloeien zonder verdere watervoorziening. De boom draagt geen vruchten. De aangename schaduw van de tamarisk is de oorzaak dat hij veel op andere plaatsen is aangeplant. Ook vandaag de dag wordt de tamarisk veel als schaduwboom aangeplant, vooral in parken en langs boulevards in de kustplaatsen. Na de eerste wereldoorlog werd de boom op advies van een botanicus op grote schaal aangeplant in de Sinai woestijn om de spoorverbinding tussen twee belangrijke steden tegen voortdurende zandverstuivingen te beschermen.

De Profeet en de sycomoor

Het snelle opnieuw uitschieten van de sycomoorstobbe, we spreken hier over de wilde vijgenboom en niet de ons bekende esdoorn of sycamoor, werd bij de Israëlieten erg veel gebruikt om bouwhout te verkrijgen. Om zoveel mogelijk constructiehout van een boom te verkrijgen was het gebruikelijk om een zogenaamde maagdelijke boom om te hakken. De bomen blijken reeds na enkele jaren een behoorlijke stam ontwikkelen. Van de stomp die overblijft ontspringen dan weer talrijke nieuwe, dikke takken. Deze werden op hun beurt ook weer gebruikt als bouw materiaal tezamen met andere takken van de opnieuw bekapte stomp. Het vellen van een maagdelijke boom werd beschouwd als agrarisch werk en was derhalve verboden gedurende het sabbat jaar, omdat het juist de bedoeling was om tot herhaalde opbrengsten van de takken te komen.

Bomen en toegepast Hout in de Bijbel

Ergens in de geschriften van die tijd wordt uitgelegd wat er met een maagdelijke sycomoor wordt bedoeld. Er bestaan drie soorten maagd: de maagdelijke vrouw, de maagdelijke grond en de maagdelijke sycomoor. De maagd, de vrouw die nooit een man heeft gekend; maagdelijke grond is de grond die nooit werd bewerkt en waarin men geen resten van potten e.d. aantreft, en de maagdelijke sycomoor is een boom die nooit eerder is geveld of bekapt.

De sycomoor en zijn vruchten spelen een belangrijke rol in de oudheid en door de regels van die tijd is het gekomen dat de nieuwe takken, die aan de oude stam ontsproten, aan God werden gewijd. In die tijd werd daarmee tevens voorkomen dat rovers zich meester maakten van het hout en de vruchten. Aan de hoofdtakken groeien in dichte clusters de zijtakken, waaraan op de toppen de vruchten groeien. De mensen in de vallei van Jericho waren in die tijd van mening dat slechts alleen de hoofdtakken aan God waren gewijd en niet de zijtakken, hetgeen mogelijk maakte het hout en de zoete vruchten te benutten.

Het cultiveren van de sycomoor in Jericho geeft wellicht de achtergronden aan voor de activiteiten van Amos (de profeet van Tekoa in het zuidelijke koninkrijk van Juda). Amos, die 'onder de herders van Tekoa' was, moet de gewoonten van de herders uit dat gebied hebben gevolgd. Aan het eind van de droge, hete zomer, wanneer alle groen van de woestijn van Judea was verdwenen, voerde hij zijn kudde geiten en schapen naar de vallei van Jericho. Dit is een gebied dat op alle gras en groene blaadjes wordt afgestroopt gedurende de gehele, verzengende zomerperiode. Het is de periode waarin de onrijpe sycomoorvruchten volop voorkomen op de toppen van de zijtakken. Om een rijpe, lekkere, sappige en eetbare vrucht te krijgen moeten ze, wanneer ze nog groen zijn, worden ingesneden met een speciaal mes en ingewreven met olie. Vandaag de dag loont dit niet meer vanwege dit arbeidsintensieve proces en we zien deze vrucht daardoor niet meer op de markt.

In tegenstelling tot de gewone vijg, die de gehele zomer rijpt, ontwikkelt de wilde vijg zich alleen aan het eind van de zomer en wordt pas in de herfst rijp. De geëigende periode om de wilde vijgen in te snijden en te oliën, ten minste zo was het in de vallei van Jericho, was zo ongeveer de tijd dat de herders met hun kudden afdaalden van de hellingen van de woestijn van Judea en Samaria naar de vallei. De kudden konden dan in de vallei grazen terwijl de herders er een andere taak bij konden doen, namelijk het behandelen van de wilde vijgen. Deze onderlinge dienstverlening gebeurde met gesloten beurzen tussen herders en eigenaars van de boomgaarden, waarbij de laatsten verzekerd waren van een kwaliteitsoogst.

Het moet zo geweest zijn dat Amos, zelf als herder afkomstig uit het koninkrijk Juda, de herders uit Israël ontmoet en hun klachten over onderdrukking en onrecht aanhoort.

Hierop gaat hij, Gods verzoek volgend, naar Israël om dit aan de kaak te stellen en komt in aanvaring met Amazia, die Amos vertelt zich maar in zijn eigen gebied bezig te houden met zijn werk en als profeet.

Amos antwoordt: "Ik was geen profeet, en ik was geen profetenzoon, maar ik was een ossenherder, en las wilde vijgen af". Amos verduidelijkt dat wat gezegd moet worden moet worden gezegd en dat hij hiervoor geen betaling ontvangt of het als beroep uitoefent maar dat hij als boodschapper van God gekomen is, zijn missie nu volbracht heeft en weer naar zijn eigen gebied terugkeert als herder en om wilde vijgen in te snijden en te oliën.

Bomen in het Heilige land

In de Bijbel komen vele bomen voor, te veel om hier allemaal te beschrijven. Gegroepeerd in naaldbomen en loofbomen zijn de meest belangrijke en de meest interessante hierna nader uitgewerkt, waarbij er gekeken is welke rol ze in de religie en de Bijbel spelen, welke symbolen er aan verbonden zijn en worden. Daarna volgt een korte beschrijving van de boom en het gebruik van het hout voor zover dat bekend is.

Bomen die niet worden genoemd in dit artikel maar die wel in de Bijbel voorkomen, zijn o.a. de amandelboom, wilde appel, laurierboom, ebbenboom, oleander, wierookboom, wonderboom, storaxboom, kaneelboom, balsemboom en mirteboom.

Bomen en toegepast Hout in de Bijbel

Naaldbomen

Libanonceder

Cedrus libani

En Salomo zond tot Hiram den koning van Tyrus, zeggende: Gelijk als gij met mijn vader David gedaan hebt, en hem cederen hebt gezonden om voor zich een huis te bouwen, om daarin te wonen, zo doe ook met mij....Zend mij ook cederen, dennen en alummimhout uit den Libanon, want ik weet, dat uw knechten het hout van de Libanon weten te houwen.

2 Kronieken 2:3,8

De libanonceder, de koning van het woud, is de meest befaamde bijbelse boom, waarnaar in de Bijbel zo'n zeventig keer wordt verwezen. Deze boom en haar vruchten zijn altijd symbool geweest voor kracht, macht en verhevenheid. In die tijd moeten deze majestueuze bomen gevoelens van ontzag en eerbied hebben opgewekt bij de mensen. De boom werd dan ook in hoge ere gehouden, niet alleen om zijn uiterlijk, schoonheid en ouderdom, maar ook vanwege de heerlijke geur en de buitengewone duurzaamheid van het hout. Door de profeten werd

Woud van Libanon ceders.

deze boom gebruikt om wereldlijke macht, sterkte en roem te symboliseren. Vele verzen tonen aan dat het hout als bouwhout verre te verkiezen viel boven andere soorten.

De bouw van de prachtige tempel van Salomo geschiedde met dit hout. In die tijd waren deze cederbomen blijkbaar overvloedig aanwezig op de bergen van Libanon. Ook voor de bouw van de tempel van Zerubbabel werd cederhout aangevoerd. Het hout werd in de geschiedenis van Israël telkens gebruikt. Zoals door de profeet Ezechiël werd beschreven waren de wouden zo'n 600 j. v. Chr. aanzienlijk uitgedund. Hoe vol ironie is het niet dat de kaalslag van de wouden mede werd begonnen door mensen die een tempel voor God wilden bouwen.

Wat er is overgebleven is een honderdtal bomen in een nationaal park 'Les Cedres', dat als een nationale schat wordt gekoesterd, gelegen in de bergen op 85 km ten noorden van Beiroet. De Libanezen hebben de boom als hun nationale boom bestempeld en laten de boom op alles afbeelden als embleem, van de vlag tot op de postzegels. Elders komt de Libanonceder in zijn karakteristieke verschijning op slechts enkele plaatsen voor, zoals de zeldzaam mooie exemplaren in Portland (Oregon) en Kew Gardens in Londen.

De werkelijk grootse Libanonceder kan zo'n 30 m hoog worden en de stam kan twee meter of meer doorsnee krijgen. De boom kan 2 - 3 duizend jaar oud worden waarbij de kroon in de loop der jaren de vorm van een kegel krijgt. De Bijbel maakt melding dat het hout wordt gebruikt bij de reiniging van leprapatiënten en wanneer het huis van een melaatse gereinigd moet worden.

Cypres

Cupressus sempervirens L.

Ik zal in de woestijn den cederboom, den sittimboom (acacia), en den mirteboom, en den olieachtige (olijfwilg) zetten; Ik zal in de wildernis stellen den dennenboom (cypres), den beuk, en den busboom gelijk;

Jesaja 41:19

In de Bijbel wordt goferhout of gopherhout aangehaald, waarmee het hout van de cipres wordt bedoeld. De cipres, de typische zuil vormige boom die zo karakteristiek is voor het Middellandse Zee gebied kwam ook veel voor in de Libanon en aangrenzende gebieden, in de onmiddellijke omgeving van de ceders. Verwijzingen naar de cipres in de Bijbel zijn onduidelijk; geleerden verschillen hierover ook nog van mening

Bomen en toegepast Hout in de Bijbel

wat betreft de vertaling uit het Hebreeuws. Er zou evengoed de Alleppoden, Cilicische zilverspar of Oosterse zevenboom bedoeld kunnen zijn. Niettemin kent de cipres een rijke geschiedenis.

De zuil vormige cipres is toonaangevend in het gehele Middellandse Zeegebied. Hij werd veel aangeplant bij kerken en kerkhoven. De oervorm schijnt uit te groeien tot enorme proporties. Van nature komt de boom eveneens voor in Azië en Noord-Amerika. Door de afgeplatte schubben of naalden en de wasachtige laag erop kunnen cipressen zich enorm goed handhaven in gebieden met droogte waardoor de groei minimaal is en een zeer harde en duurzame houtsoort ontstaat.

De ark van Noach zou van goferhout zijn gemaakt, hetgeen niet onaannemelijk is juist vanwege die grote duurzaamheid van het hout. De oude Egyptenaren gebruikten dit hout voor doods-kisten en de Grieken gebruiken het nog steeds voor dit doel. De deuren van de St. Pieterskerk in Rome zijn eveneens van cipressenhout gemaakt en na 1.200 jaar vertonen ze nog geen enkele vorm van rot.

Jeneverbes

Juniperus excelsa Bieb.

Bovendien bracht de vloot van Hiram, die goud uit Ofir aanvoerde, uit Ofir zeer veel almuggimhout en edelgesteente mee. De koning verwerkte het almuggimhout tot meubels....

I Koningen 10:11-12

De *Juniperus excelsa* of Oosterse zevenboom is een in Libanon inheemse boom, die men veelvuldig tot op 2.700 m hoogte aantreft in de wouden van de alpine en subalpine gebieden van Syrië, Libanon en Gilead.

De boom, die één van de statigste bomen van Libanon is, kan 4,5 tot 20 m hoog worden, is piramidaal van groei en de kogelronde zwartachtige vruchten staan dicht opeen op korte, min of meer naar binnen gebogen twijgen. De boom lijkt veel op de ceder en groeit in dezelfde omgeving. Het hout wordt gebruikt voor constructiehout en voor meubels. Almuggimhout en alqumminhout zouden beide hetzelfde zijn.

Loofbomen

Het aantal loofbomen dat in de Bijbel wordt aangehaald is veel groter dan het aantal naaldbomen. De belangrijkste loofbomen zijn in volgorde de eik, de pistacheboom, de sycomoor en de Johannesbroodboom.

Eik

Quercus ithaburensis Decne., *Q. calliprinos* Webb.

En Debora de voedster van Rebekka stierf, en zij werd begraven onder aan Bethel, onder dien eik, welks naam hij noemde Allon Bâchuth (eik van geweest).

Genesis 35:8

In het Heilige Land heeft naast de Libanonceder de eik vanwege zijn krachtige en robuuste groei, en de ouderdom die deze kan bereiken, altijd een belangrijke plaats ingenomen en stond dan ook in hoog aanzien. De twee eiken, de altijd groene en de Taboreik, zijn heel indrukwekkend in voorkomen en ouderdom en vormen vaak kolossale bomen. Nog steeds zijn ze symbolen van macht en levenskracht. De Hebreeuwse woorden voor eik zijn verwant aan het Hebreeuwse woord voor God. Veel bijbelse plaatsen zijn naar de eik genoemd.

De boom werd vaak in een adem genoemd met erediensden, offers, riten en andere godsdienstige gebruiken. Aan de voet van de eik werden de groten van het land begraven. In de Bijbel wordt meerdere keren naar eiken en eikenbossen verwezen in verband met afgodendiensten.

De eikels hadden in die tijd ook al praktische toepassingen. De napjes van de eikel, de gallen op de bladeren, en de jonge takken werden gebruikt om leer te looien en om linnen en wol te verven. De luizen die massaal op jonge scheuten werden aangetroffen, werden gebruikt om linnen en wol hun scharlaken rode kleur te geven. Omdat eiken meestal hoger groeiden dan andere bomen werden ze geacht bliksem aan te trekken en derhalve vaak als bliksemafleider bij huizen en hoeven aangeplant. Het hout van de eik werd bijvoorbeeld ook gebruikt voor het vervaardigen van afgoden.

Bomen en toegepast Hout in de Bijbel

Pistacheboom

Pistacia atlantica Desf.

Een oude terebinthboom

Toen zeide Israël hun vader tot hen: Is het nu alzó, zo doet dit: neemt van het loffelijkste van dit land in uw vaten, en brengt dien man een geschenk henen af: een weinig balsem en een weinig honing, specerijen en mirre, terpentijnnoten en amandelen.

Genesis 43:11

Er bestaan verschillende geschiedenissen in de Bijbel die iets met de terebinth, de pistacheboom, te maken hebben. Hier speelt vaak de eik doorheen. Wat blijkt is dat de bijbelse naam voor de terebinth 'elah' luidt, net als die van de eik. Dit is afgeleid van het Hebreeuwse woord 'el' (god). In de Bijbel komen de woorden 'elah, elon, el, alah, en allon' voor. Bij vertalingen blijkt nogal eens iets misgegaan

te zijn.

Naar terpentijnnoten, groene amandelen of pistachenoten wordt in de Bijbel slechts één keer verwezen. Toch moet de boom al heel lang in Israël zijn aangeplant. Ze moeten als een van de lekkerste vruchten in het land hebben gegolden. Ze komen voor op de cadeau lijst waar men bij een man van hoog aanzien mee aan kan komen.

Er zijn vier soorten *Pistacia* inheems in Israël en nog eens een vijfde in de Sinai en Edom. Een andere soort is de *Pistacia lentiscus*, die alom bekendheid heeft gekregen, voorkomt op het Griekse eiland Chios en o.a. de bekende de mastiekalikeur levert.

Sycomore

Ficus sycomores

Hij doodde hun wijnstok door den hagel, en hun wilde vijgeboom door vurigen hagelsteen.

Psalm 78:47

De vruchten van de sycomore.

De rol van de sycomoor in de bijbel is hiervoor ruimschoots aan de orde geweest. De sycomoor, moerbezie vijgenboom of wilde vijgenboom behoort oorspronkelijk thuis in Egypte. Vanuit Egypte is de boom naar Israël en Palestina aangevoerd en op gunstige plaatsen aangeplant.

Er is geen boom in Palestina die zo'n uitgebreid wortelstelsel heeft als de sycomoor, waardoor de boom zich enorm vastzet in de aarde. De boom vormt een geweldige kroon en kan een hoogte van 10 - 15 m en een kroonomsing van 40 m bereiken. Deze indrukwekkende boom levert vruchten die in grote hoeveelheden dicht bijeen zitten, zowel aan de jonge als oude takken en op de oude stam. Een paar keer jaar kan er worden geplukt, al rijpt de voornaamste oogst vroeg in de zomer. De vrucht doet denken aan een gewone vijg maar is veel kleiner, en is qua smaak en suikergehalte veel minder van kwaliteit dan de gewone vijg.

Behalve dat de vruchten in die oude tijd voor de armen van groot belang waren, was ook het hout belangrijk vooral omdat het niet zwaar was. Het hout heeft een poreuze structuur en werd gebruikt voor timmerhout, voor plafonds, deuren en kisten, enz. Ondanks

het feit dat het hout licht, zacht en poreus is, blijkt het toch bijna overgankelijk. In Egypte vervaardigde men er mummiekisten van. Opgravingen toonden aan dat deze kisten na 3.000 jaar nog in goede staat verkeerden.

Bomen en toegepast Hout in de Bijbel

Johannesbroodboom

Ceratonia siliqua L.

En hij begeerde zijn buik te vullen met den draf dien de zwijnen aten, en niemand gaf hem dien.

Lukas 15:16

Het verhaal van Johannes de Doper doet denken aan een verhaal uit de Talmoed waarin de joodse wijze rabbi Sjimeon Bar-Yohai zich, uit angst door de Romeinen te worden gearresteerd, met zijn zoon in de rotsholen van Galilea verbergt. Naar men zegt zouden ze twaalf jaar enkel en alleen van johannesbrood hebben geleefd.

Het merkwaardige is dat sprinkhanen het loof van de Johannesbroodboom niet afvreten, waardoor de relatie met sprinkhanen is gelegd en dit verklaart waarom de Engelsen de boom 'locust (=sprinkhaan) tree' noemen.

De groenblijvende boom kan 10 m hoog worden. Oudere exemplaren kunnen uitgroeien tot knoestige bomen, waaronder het goed toeven is door het grote bladerdak. De leerachtige peulen zijn rijk aan suiker en proteïne en door het aanwezige boterzuur hebben ze een onaangename geur. In de oudheid wonnen de Egyptenaren suiker uit de peulen om vruchten te conserveren. De Moren maalden de peulen en lengden dit met water, waardoor ze een frisdrank kregen. De geconcentreerde vorm bleek een goed huismiddel tegen hardnekkige hoest. De zaden blijken verder opvallend gelijk van vorm en gewicht en werden daardoor tot in de Middeleeuwen gebruikt als gewichten. Tot op heden heeft de Griekse naam 'karatia' zich als 'karaat' gehandhaafd bij juweliers en apothekers.

Het kernhout is enorm hard en is daardoor praktisch onverwoestbaar; het heeft een roodpaarse kleur.

Vijgenboom

Ficus carica L.

En leert van den vijgeboom deze gelijkenis; wanneer zijn tak nu teer wordt en de bladeren uitspruiten, zo weet gij, dat de zomer nabij is.

Mattheus 24:32

De vijg is de eerste met name genoemde plant in de bijbel en deze wordt daarna nog 56 maal vermeld. De vijg is bijna zeker uit Z.W. Azië afkomstig, maar werd in oude tijden, evenals nu, algemeen geteeld in Egypte, Palestina en Syrië. Als vruchtboom stond de vijgenboom in hoge ere en wordt steeds genoemd met de olijf en de wijnstok. Het 'wonen onder de wijnstok en de vijgenboom' is het beeld, waaronder de ideale toestand van Israël wordt voorgesteld. Er zijn gedroogde vijgen gevonden die uit het nieuw stenen tijdperk (5.000 v. Chr.) stammen. Ze werden ontdekt bij de opgravingen van Gezer, een belangrijke stad in de oudheid, gelegen op de westelijke helling van het Juda gebergte.

In de bijbelse tijd, maar ook daarna, waren vijgen een belangrijk onderdeel van het voedselpakket. Door het hoge suikergehalte konden ze worden gedroogd. Men maakte er dan koeken van voor de tijd dat er geen vruchten waren. In de Bijbel worden de wijnstok en de vijgenboom vaak in één adem genoemd als symbool van de vrede.

Olijf

Olea europaea L.

En zo enige der takken afgebroken zijn, en gij, een wilde olijfboom zijnde, in hun plaats zijt ingeënt, en den wortel en de vettigheid van de olijfboom mede deelachtig zijt geworden, zo roem niet tegen de takken.

Romeinen 11:17-18

De belangrijkste betekenis van de olijf spreekt uit vele plaatsen waar in de Bijbel de woorden

Oude olijfbomen in de tuin van Gethsemane, Israël.

Bomen en toegepast Hout in de Bijbel

olijf, olijfboom, olie en ook zalf worden gebruikt, want de zalving geschiedde met olijfolie. De olijf groeit welig in Palestina en is er op vele plaatsen het enige houtige gewas van enige afmeting. Het algemeen gekweekte type vormt grote eironde of langwerpige, zwarte of violet getinte vruchten. Het vruchtvlees levert de olijfolie. De rijpe vrucht wordt ook rauw gegeten, evenals de onrijpe groene vrucht, die wordt ingemaakt. De olijf moet, wil hij goede vruchten geven, worden geënt. Dit feit verklaart Paulus' krachtige woorden in zijn brief aan de Romeinen (*Rom. 11:17-24*)

De duif, die in de geschiedenis van Noach's ark een olijfblad terugbracht als aanwijzing dat God's toorn -in de vorm van de zondvloed- geluwd was, in Genesis 8:11, is oorzaak geworden van het feit dat zowel duif als olijf(blad) sindsdien symbolen van vrede en vriendschap zijn. In het gehele Middellandse Zeegebied komt de olijf rijkelijk voor. Zo ook in Israël, waar men verspreid over de berghellingen van Galilea, Samaria en Judea vele olijfbossen aan kan treffen. De Olijfberg van Jeruzalem is alom bekend. Vroeger trof men aan de voet van de Olijfberg de olijfpersen aan, welke plek Gethsemane werd genoemd, wat gewoon het Hebreeuws is voor olijfpers.

Het geslacht *Olea* omvat 35 soorten, die hoofdzakelijk in Afrika, India en Australië voorkomen. De *O. europaea* is de enige die voorkomt in het Middellandse Zeegebied. Specifiek voor de olijf is de statige boom met een knoestige stam die 5-8 m hoog wordt. Hij heeft veel erg veel takken en veel lancetvormige bladeren, die groen blijven.

De olie en de vruchten werden vroeger gebruikt om koningen en priesters te zalven, om zieken mee in te wrijven, om thuis en in de tempels licht te maken. Ook werd de olie gebruikt om specerijen, wierook en andere geurtjes in op te lossen. Het contrastrijke hout was uiteraard geschikt voor allerlei sieraden en voor toepassing in het huishouden. Voor meubelen was het ongeschikt omdat de stammen vaak hol, kronkelig zijn en vol met gaten zitten.

Acacia

***Acacia tortilis* (Forsk.)**

Gij zult ook tot den tabernakel staande berderen (planken) maken van sittimhout.

Exodus 26:15

De acacia wordt in het Oude Testament nogal eens genoemd, vooral in verband met de bouw van de tabernakel en de ark. In sommige streken van het Heilige Land kwam de acacia erg veel voor. Dit had tot gevolg dat streken en plaatsen ernaar werden genoemd, zoals in Numeri 25:1 de plaats Sittim wordt genoemd; het dal van de Sittim komt voor in *Joël 3:18*. De naam sittah en shittim komen uit het Hebreeuws en betekenen acacia. De geslachtsnaam acacia is afgeleid van het Griekse 'Akakia', dat 'en gestekelde boom' betekent.

Acacia's zijn karakteristieke bomen die door hun afgeplatte kruinen van veraf zijn te herkennen. De boom wordt 5-8 m hoog en is bovenaan vertakt. De bloeitijd is in de late zomer; de vruchten zijn peulen met een groot aantal zaden die van de bomen vallen en uiteraard door dieren worden gegeten.

In de vroegere tijd was de acacia doorgaans de enige boom die in de woestijn groeide en daardoor de enige boom die voor timmerhout werd gebruikt. De boom groeit erg langzaam waardoor erg duurzaam wordt gevormd. Zo gebruikten de Egyptenaren dit hout dan ook voor de sarcophagen.

Eufraat Populier

***Populus eufratica* Oliv.**

Toen nam hij één der spruiten van het land, plantte die in het zaaiveld, waar veel water was, zette die uit als een wilg, zodat hij uitsproot.

Ezechiël 17:5-6

Eén verhaal gaat dat het kruis Christus van populierenhout zou zijn gemaakt, een andere legende vertelt dat het kruis van ceder, cipres en olijfhout zou zijn gemaakt. Tijdens van de kruisiging zouden overall alle populieren hebben getrild op het moment dat de spijkers in het kruis werden geslagen.

De populier, met name de Eufraat populier is karakteristiek voor de Jordaanoever. Met de wilgen die langs de rivieren van Babylon staan wordt vrijwel zeker de Eufraat populier bedoeld hoewel de Bijbel melding

Bomen en toegepast Hout in de Bijbel

maakt van wilgen. Verder komen deze bomen voor in gezelschap van platanen, vaak vlak bij meren, rivieren en beken. Het lange schot van de boom kan heel goed aan Jakob de takken hebben verschaft waarvan in Genesis sprake is. Ook met de balsemstruiken wordt wellicht de Eufraatpopulier bedoeld.

Tamarisk

Tamarix aphylla (L.) Karst

En hij plantte een tamarisk in Berséba, en riep aldaar den Naam des HEEREN, des eeuwigen Gods, aan.

Genesis 21:33

De tamarisk kent twaalf verschillende soorten en is inheems in de kustgebieden en de Negev-woestijn. Ze komen niet alleen in de woestijn voor, maar ook in drassige gebieden en moerassen. De statige tamarisken komen verspreid voor in de Negev, waar woestijnbewoners ze aanplanten voor een schaduwplek voor hun kudden. Het blijkt dat in de dorpen in de kustgebieden ze al eeuwenlang worden gekweekt door middel van stekken.

De boom heeft een altijdgroen voorkomen; hij wordt tot 10 m hoog en kan een doorsnee van 1 m krijgen. De diepgroene of grauwoegroene takken hebben eigenlijk geen bladeren maar in plaats daarvan doen groene knoppen dienst als organen voor de ademhaling. De boom bloeit in de herfst en krijgt daarna doosvruchten die hele kleine zaaadjes bevatten, allemaal voorzien van een pluisje. Speciale klieren scheiden zout af.

Granaatappel

Punica granatum L.

Uw scheuten zijn een paradijs van granaatappelbomen, met edele vruchten, cyprus met nardus;

Hooglied 4:13

Granaatappel met opspringende rijpe vruchten.

De granaatappelboom wordt herhaaldelijk in de Bijbel genoemd en een aantal plaatsen en personen zijn ernaar vernoemd. In het Hooglied wordt de granaatappel indirect de nodige lof toegezwaaid. Het vrouwelijk schoon wordt met zijn sierlijke vorm vergeleken. De verspieters die Mozes uitzond namen wijndruiven, vijgen en granaatappels mee om te laten zien hoe rijk het land was. Granaatappels waren geen voedsel zoals vijgen en dadel, maar werden toch gerangschikt onder 'de zeven goede gaven'. De vele zaden staan als zinnebeeld van vruchtbaarheid en het heerlijke rode sap geldt als liefdesdrank. De bloesems zien er zo liefelijk uit en geuren zo heerlijk dat ze als zinnebeeld gelden voor de ontluikende lente. De bevallige vorm van de appels vormden versieringen aan de tempel en op het gewaad van de opperpriester.

De granaatappelboom is een grote, bladverliezende, wat bedoornde struik of boom, die tot 10 m hoog kan worden. De Moren gebruikten de schil van de vrucht bij het leerlooien en de onrijpe vrucht leverde een rode kleurstof, die werd gebruikt om stoffen te verven. Ook werd de granaatappel ooit als geneesmiddel gebruikt en van de bast en spint maakte men inkt. Stukken spinthout van de boom zijn bij opgravingen uit het nieuw stenen tijdperk gevonden.

Judasboom

Cercis siliquastrum L.

..... daarop ging hij heen en verhing zich

Mattheus 27:5

De Judasboom wordt als zodanig niet in de Bijbel vermeld. De legende duidt deze boom aan als die waaraan de verrader Judas zich heeft verhangen toen hij hoorde dat Jezus veroordeeld was. Er wordt van gezegd dat de witte bloemen van deze boom rood kleurden van schaamte en sinds die tijd zo zijn gebleven. In

Bomen en toegepast Hout in de Bijbel

ieder geval staat deze boom al meer dan honderd jaar bekend als de Judasboom. De boom komt ook nu nog in de omgeving van Jeruzalem voor, maar is verder zeldzaam.

Het is gladde boom en het hout zelf is ruig. De stam kan wel dik worden maar groeit niet als een mooie boom en vormt geen regelmatige kroon.

Dadelpalm

Phoenix dactylifera L.

De rechtvaardige zal groeien als een palmboom, hij zal wassen als een cederboom op den Libanon. Wie in het huis des Heren geplant zijn, dien zal gegeven worden te groeien in de voorhoven onzes Gods. In den grijze ouderdom zullen zij nog vruchten dragen; zij zullen vet en groen zijn.

Psalm 92:13-15

De palmboom speelt in de hele Bijbel een rol met betrekking tot het verbeelden van geestelijke zaken, maar ook omdat letterlijk de gehele boom bruikbaar was. Palmen werden door koning Salomo gebruikt als motieven bij de gegraveerde versieringen van de tempel. De Makkabeeën gebruikten de palm als zegeteken op hun munten. In de Bijbel wordt vaak over de palm gesproken, hetgeen aangeeft dat deze boom een belangrijke betekenis heeft. In *Richteren (4:5)* woont Debora onder een dadelpalm. In gedichten geldt de boom als symbool voor recht, rechtvaardigheid en rechtshapenheid. De takken worden gebruikt voor de viering van het Loofhuttenfeest en in het vroege christendom blijven ze opstanding en heiligheid verzinnebeelden.

Palmen bij het meer van Genezareth.

Een oude legende verhaalt dat vlak na de schepping een bijzondere vogel van enorme afmeting op weg was van de aarde naar de zon. De vogel vloog veel te snel waarbij hij een van de vleugels verloor. De vleugel viel uiteindelijk na een lange val op aarde. Deze kwam op vruchtbare grond terecht waarop de vleugel zich kon ontwikkelen, wortels vormen en uiteindelijk de magnifieke palmboom wordt waarvan de kruin ook nog lijkt op de vleugels van de mystieke vogel.

Jericho, waarvan men denkt dat het oudste stad ter wereld is, wordt in de Bijbel Palmenstad genoemd en de naam Palmyra spreekt voor zich zelf. De palm werd het joodse symbool voor gratie en elegantie en werd dikwijls vergeleken met de vrouw. Vandaar ook dat de meisjesnaam Tamarah nog veel voorkomt. Tamar is het Hebreeuws voor dadelpalm.

De boom met zijn rechtopgaande groei, kale en toelopende stam, wordt meer dan 25 m hoog (soms wel 50 m) met op de top de grote pluimen met vedervormige bladeren met lengten van 2 tot 2,5 m. Soms komt de dadel in bos vorm voor maar meestal staat hij alleen of midden tussen andere bomen waarbij zijn opvallende verschijning als herkenningspunt dient. De grote palmbladen worden gebruikt voor dakbedekking en om de zijkanten van huizen af te dekken en het hout wordt als timmerhout gebruikt. Verder vinden boom en bladeren allerlei praktisch gebruik voor matten, manden en zelfs borden. Het binnenste van de boom wordt vaak gedrenkt in water en als voedsel gebruikt voor kamelen, koeien en schapen. Het schijnt voedzamer te zijn dan graan. De dadels groeien in enorme clusters die 30 to 50 pound kunnen wegen en zijn een belangrijke voedselbron voor vele volkeren in Afrika en Azië. Er is een Arabisch gezegde dat stelt dat er evenveel gebruiksmogelijkheden voor de palm zijn als dagen in het jaar, en zo te zien ziet het er ook zo uit.

Toegepast hout.

Een van de oudste manieren waarop de boom de mens van dienst is geweest, is als bron voor warmte en voedsel. De mens zou waarschijnlijk zoveel eeuwen niet overleefd hebben zonder deze beschermende factor en het belang van het hout wordt vermeld in Spreuken 26:20: "Als er geen hout is, gaat het vuur uit."

Bomen en toegepast Hout in de Bijbel

Hoe de mensen aan het hout kwamen

Bos was overal ruimschoots aanwezig zodat er gemakkelijk aan hout viel te komen. Wie hout nodig had, ging het bos in en nam zo nodig zijn buurman mee (*Deut. 19:5*). Dit was vooral het geval wanneer er bomen geveld moesten worden. Het omhakken was zwaar werk, vandaar dat men dit het liefst door slaven liet doen, terwijl de houtvoorziening van de tempel werd opgedragen aan de Gibonieten als straf voor hun bedrog.

Voor het hakken werd een bijl gebruikt, die bestond uit een metalen blad met een rechte snede en een steel. Voor de steel nam men gewoonlijk een tak waarin het blad werd vastgezet. Dat het blad los kon schieten en dat dit ernstige gevolgen kon hebben, verklaart *2 Kon. 6:5*. De tronk bleef gewoonlijk in de grond zitten, die dan weer kon uitlopen (*Jes. 11:1*). De vruchtbomen werden wel uitgegraven, waarschijnlijk om weer plaats te bieden aan nieuwe exemplaren.

Brandhout, bittere noodzaak

In bepaalde streken en gedurende bepaalde maanden is het in Palestina gewoonlijk erg koud. Dit betekent dat er veel brandhout nodig is. Daarnaast vraagt het bereiden van voedsel brandstof, hout dus., evenals het werk van de smeden. Vaak worden takken gebruikt, die geheel of gedeeltelijk afgehakt moeten worden, afgebroken of gesprokkeld. Houtskool vormt een belangrijke brandstof en wanneer er in de Bijbel sprake is van 'kolenvuur' moeten we dan ook denken aan houtskool.

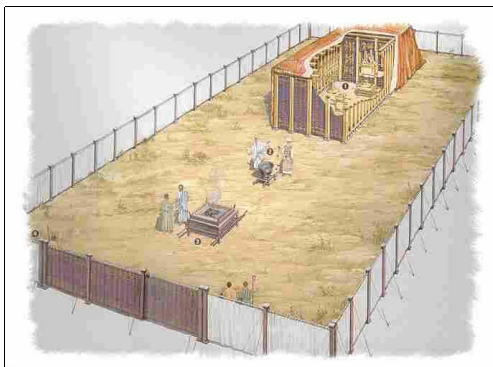
Ook worden takken als brandhout gebruikt. Deze worden afgehakt of afgebroken en gesprokkeld. Dit gebeurde meestal door vrouwen die met grote bossen op hun hoofd naar huis terugkeerden. Ook was het toen al bekend dat doornstruiken erg knetteren en maar weinig warmte geven wanneer ze als brandhout dienden.

Hout voor het altaar

Vooraf omdat ten behoeve van de offerdiensten het brandofferaltaar steeds brandend gehouden moest worden (*Lev. 6:12*), eiste dit grote hoeveelheden hout. Het leveren van dit hout was keurig geregeld en het geschiedde door de families bij toerbeurt en het lot bepaalde de volgorde. Op een speciale dag in augustus geschiedde de houtlevering ook vrijwillig en het was zo dat deze dag zich langzamerhand tot een feestdag ontwikkelde: het feest der houtlevering.

Eerst was iedere houtsoort geschikt voor altaarhout, behalve de olijf en de wijnstok, en wel omdat deze nodig waren voor het voortbestaan van het volk. Naderhand zijn de sycomoor, Johannesbroodboom en de dadel hieraan toegevoegd, om dezelfde reden. De eik viel ook af omdat deze nodig was voor het leerlooien en vanwege de galappels, waaruit de inkt voor het schrijven van de wetsrollen werd vervaardigd. De vijgenboom, walnoot en wilde olijfboom werden erg geschikt geacht omdat ze gemakkelijk branden en weinig geur en rook afgeven. De bossen van Juda en Benjamin werden hiervoor benut.

Hout als bouw materiaal

De wijze van leven van de mensen in bijbelse tijden bepaalde uiteraard in belangrijke mate het houtgebruik. We kunnen hier drie groepen van gebruik onderscheiden. Allereerst hebben we het sacraal gebruik, hetgeen het gebruik van hout bij de bouw van de heiligdommen en hun inrichting inhoudt. Ten tweede het particuliere gebruik en als derde het gebruik van hout in de scheepsbouw.

De tabernakel was het eerste heiligdom dat werd gebouwd. Sittimhout, het hout van de echte acacia, was het enige hout dat werd gebruikt. Zo is bekend geworden dat alle zuilen, wanden, het brandofferaltaar, de tafel der toonbroden en het reukofferaltaar van sittimhout zijn gemaakt. In het heilige der

heiligen bevond zich de ark des verbonds of de ark der getuigenis (het woord ark is afgeleid van Lat. arca, dat kist betekent).

Niet met zekerheid is vast te stellen welke acaciasoort het geweest moet zijn. In ieder geval was het een soort, die zwaarder en harder dan eikenhout was, zeer duurzaam was en weinig aan insectenvraat onderhe-

Bomen en toegepast Hout in de Bijbel

vig. Het is alleen in verse toestand goed te verwerken. Sittim hout was in die tijd in grote hoeveelheden aanwezig op het schiereiland Sinai. In 1822 zijn niet ver van de Sinai nog bossen van de machtige acacia aangetroffen en zijn er voldoende sporen gevonden die er op wezen dat de dalen rondom geheel bebost zijn geweest.

Scheepsbouw was (nog) zeer beperkt

De ark van Noach (*Gen. 6:14*) is vanzelfsprekend het eerste onderdeel over hout en scheepsbouw wat genoemd dient te worden. De afmeting van 150 X 25 X 15 m betekent wel een gevaarte en is te vergelijken met een middelgrote olietanker. We spreken hierbij dus over een zeer aanzienlijke hoeveelheid hout die nodig is om dit schip te bouwen. In 1609 heeft de Hollander en Mennoniet Peter Jansen uit Hoorn de ark na gebouwd om de zeevaardigheid te bewijzen.

Van huis uit waren de Israëlieten geen zeevarend volkje, ondanks het feit dat een deel van het land aan zee grensde. Uit de dagen van Salomo komen we te weten dat Hiram zeevaarders zond waarbij het hout voor scheepsbouw tegelijkertijd werd geleverd, blijkbaar omdat in de directe omgeving hout ontbrak. Uit *Ezech. 27: 1-6* blijkt dat de Feniciërs de scheepsbouwers in de oudheid waren.

Uit Hermon kwamen de cipressen voor de scheepsrompen en Libanonceders om er de masten uit te maken. De Bazan eiken werden gebruikt voor de enorm grote roeiriemen. Het waren dus zeker de Feniciërs die de scheepsbouw bedreven. Op de Dode Zee voeren slechts kleine scheepjes voor de visvangst en om tarwe uit Moab, het vruchtbare land, te vervoeren.

Literatuur:

- Hout in alle tijden, W. Boerhave Beekman;
- Know your woods, Albert Constantine jr.;
- Tree and shrub in our biblical heritage, Nogah Hareuveni;
- Plants of the Bible, Harold N. Moldencke;
- Plantenrijk van de Bijbel, Michael Zohary;
- Planten uit de Bijbel, Daan Smit;
- Bijbelse bomen en heesters, H. Veendorp;
- Bijbelse encyclopedie, Prof. dr W. H. Gispen.

Rijswijk, 1989
Tjerk Miedema
miedematj@AOL.com